

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 29 (1942)

Nachruf: Dr. Gion Luregn Cagianut (1880-1941)
Autor: Nay, Sep Modest

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

† Dr. Gion Luregn Cagianut

(1880–1941)

da Sep Modest Nay

Quei ei stau si Breil avon dus onns, in bellezza di all'entschatta de settember. Quei vul dir che quels plaids clomien e presentien al spért ina composiziun harmoniusa e varionta de maletg incanteivels. In bi tschiel d'in blau profund davos in'aria fina de cristagl e las pezzas sursilvanas en in panorama nun-comparabel, che uneschan cun lur conturas recentas e gagliardas igl azur cun la mumma tiara. Mintga spitg e grugn, mintga péz e pizzet, scadina costa e valletta sepresenta en ina clarezia, che ti creis de saver palpar ellas cun maun. Si d'alp, nua ch' ils pastgets entscheivan e pegliar levamein la colur fuostga digl atun, pos ti tscharner clar e bein il stavel vaccas de Quader che rappan e sdrappan il pastg tardiv els fops sur la tegia enasi. E sch' il mument ei buns, audas ti vonzei il salid della tiba che tuna e resuna, emplenend il cor de legria ed il mund alpin de spironta poesia festiva. Il selvadi feagl dils aults, il Flem, rocla sias auas transparentas en cascadas e turnighels, carsina spimond la carpuna isada

e salida il vegl mulin che pusina e cupida empau sclavinaus al pei dil crest s. Sievi, nua che la venerabla baselgia vegliuorda uarda dapi tschentaners giu sil dargun ramuront che varga cun auas claras sut igl artg della veglia punt-crap. Las casas e casettas brinas alla riva ein ton disadas, ch'ellas fan strusch fedà dil vargar e della ramur, e s. Nepomuc che stat silla punt e pertgira ils pass dils de prada e d' auters viandonts lai vargar las undas sco las vargan.

Traversaus il vitg luvrus cun sia braha e truscha che la raccolta dedesta en vias e streglias, varghein era nus la veglia punt. Nus prendein la vietta de Starflems, la spassegiada idillica e preferida digl amitg. Ina costa sulegliva, bein cavegliada sur il Flem, en fatscha al vitg ed alla tenda planiva dil Plaun Ruaun en la verdura grassa e stgira dil spess risdiv. Las salins sper la senda stattan sco in coniv; en las spigias cumpleinas tuna e schluppegia la melodia della madironza sco la canzun misteriusa d'ina perdanonza futura. Ils segals fan undas e reverenzas e sbassan lur spigiam neu sur la senda. Leuvi el plaun volvan ei las panuglias ded ier e sfan las runettas en sveltas zaccuossas. Il sulegl tarlischa sur las faultschs che fan lur tur en la rugada; mintgaton tuna il gizzar e dal vitg rispunda il tèc tèc uliv ded in che batta.

Sco de dustar in affon pign dad in prighel hasti, sefermond, alzau cun amur e quitau in manugl spigias-segal neu da nossa senda.

«Mira co las ein bialas e grevas! Spigias, sas, quei ei sogn, quei ei l'entschatta, per tuts ed ha nuota fin en quest mund: Nies paun de mintga di. Crei a mi, in paun sco nies paun-segal de Breil survegns ti mai giu la bassa, gnanc raschieni.»

«Gie, jeu creiel, paun della patria, gliez eisi.»

«Podà! Mo buc emblida, il tratsch della patria ha era siu suer e sia mur va tochen en la buccada paun.»

«Ti vul dir, tochen el cor, neve!»

E uardond sur vitg e cultira, sur pezza e vallada, has ti exclamau cun egl's de spir tarlischonta legria e luschezia ed en la viarva sonora, speciala dil vitg patern:

«Gie, el cor. Mir'uss inaga, tgei biala tiara che nus vein!»

«E buna», fetschel jeu.

«Gie, generusa e sontga.»

E duront ch'il zenn de miezdi salida pasters ed alps, purs e luvrers en la cultira splenduronta, turnein nus da l'otra vart dil Flem a casa. E nus gudein cun egl e cor il maletg carin e nuncomparabel della patria, la bellezza della lavur e dil cunfar della raccolta, benedida dalla glisch clara della stad che vul dar cumiau.

* * *

Ferton che jeu scrivel quellas lingias d'amicabla regurdientscha, va in di grisch d'atun tras la val e la plievgia larma malenconicamein dallas finiastras.

Il di dellas Olmas s'approximescha. Denter il liung til de quels ch'ei i vi en la perpetnada e spluntan en tals dis a nies cor va era nies compatriot e venerau amitg Dr. Gion Luregn Cagianut. Duas lingias de pia regurdientscha, per che la persuna cara de nies grond convischin stezzi buc en la memoria de siu pievel. In pèr tiarms de sia veta e zacons plaids d'engraziament ed in amicabla strenschida dil maun sur la fossa vi.

Dr. G. Luregn Cagianut ei naschius ils 26 d'october 1880 si Breil. Ina casa purila, solida e rasada, ha umbrivau sia tgina. Solida en la buna tradiziun purila, solida en l'economia ed els principis religius dils perdavons. Il cunfar variont d'ina gronda truscha de pur emplenava casa, cuort e clavau, e la poesia purila mirava cun egls clars da pradas ed alps, tras vias e streglias ed en da tut las finiastras della casa paterna. Il spèrt della casa e dil luvrar ed ils maletgs della veta sin prau e prada han impressionau sia affonza e ligiau siu cor fermamein e per veta duronta alla tradiziun della patria e dil vitg patern. De ses onns de scola scriva in siu vegl amitg e consolar:

«Gia els emprems onns han ses scolasts observau el giuven gronds duns ed apartia diligenza. Ina scola privata, creada da siu bab cun auters vischins, ha cumpletau l'instrucziun, gudida en las empremas 5 classas primaras. Cheu ha nies Gion Luregn, in buob plein ardiment e talent, ruasseivels de caracter e fetg luvrus, schau sesviluppar ses duns, aschia

Dr. Gion Luregn Cagianut

ch'el fuva adina igl emprem de sia classa. Sper ils roms obligatoris della scola primara studegiava el cun special plascher gia da 14 onns il latin, ed el tudestg predominava el sur tut ses conscolars della scola privata. El serenda allura cun siu frar Clau Antoni p. m., che veva tut in auter temperament, a Mustér en claustera per entscheiver ses studis gimnasials. Suenter dus onns eis el serendus a Sviz el collegi Maria Hilf, e cheu luvrava Gion Luregn quasi di e notg per puder tener pétg e tila a ses conscolars romontschs, aschia che alla fin della scola vegneva sia activitad encrunada cun attestats de quasi tut prema nota. Duront las vacanzas haveva el in plascher tut special dil muvel de siu bab. Savens scheva el a ses camerats: Vegni, nus lein ir oz si d'alp a mirar tgei che nies muvel e la fumeglià fan.»

Absolvius il gimnasi a Sviz, sedecida il giuven muntagnard per il studi de giurist. Sia via studiosa meina el allas universitads de Lipsia, Vienna, Berlin e Friburg. Sco sch'el sminass u ch'el vess en sesez il resolut giavisch de s'occupar enzacu el smugl dellas finanzas grondas e dell'economia publica, fa el silsuenter ina solida pratica en in'impurtonta banca de Genevra. Aschia ha el creau in fundament vast e statteivel per sia activitad e veta futura. E nies Dr. Cagianut ei ius per scala si cun pass ferm e segir, per atgna forza e nunstuncleivla perseveronza.

Igl onn 1909 vegn Dr. Cagianut eligius secretari dell'Uniun svizzera d'impressaris, ch'ei oz ina del-

las pli impurtontas e fermas organisaziuns en l'economia de nossa tiara. Il defunct ei sededicaus al niev pensum cun tanienta fervur ed habladad, ch'el ha prest survesiu e dominau il menaschi complicau e savens svariont de sia organisaziun. Quei ha vuliu rara capaciad ed energia. Ils onns d'uiara emprovan ils umens. Era tshell' uiara ha purtau a sia uniun de tuttas sorts difficilas situaziuns e questions, mo el medem temps era in grond svilup e carschament. Anno 1920 vegn Dr. Cagianut mess president della Uniun svizzera d'impressaris ch'el ha dirigiu cun siu spért e sia lavur varga dus decennis. En questa posiziun d'emprem rang ha Dr. Cagianut buca mo promoviu da tut sias forzas ils avantatgs de sia organisaziun, el ei era semussaus in um social de num e de pum el spess contact che las fatschentas cashunavan cun la classa luvrera. Igl ei buca de dubitar che la derivonza da semplas relaziuns ed il saver dellas pintgas e grondas miserias d'in pievel puril ha dau al defunct quei fin senn de giustia sociala e dau ad el la premura e voluntad de postular adina e dapertut la gesta pagaglia e ruschaneivlas relaziuns de lavur. En siu spért e patratg universal, che vesa pli lunsch che las atgnas grundas, capeva el sco paucs il basegns della pasch sociala denter las classes e dil viver in cun l'auter. Ei corrispunda era dil tuttafatg al patratg de Dr. Cagianut, che el ha demussau in panziers special de promover mistregn e mistergners. Fuva el gie dal medem temps vicepresidente della gronda «Uniun professionala sviz-

zera» (Schweiz. Gewerbeverband). Sco sch'ei fuss oz, seregorda il scribent dil plascher quasi affonil ch' il defunct ha demussau, udend che las vischnancas de siu cumin hagian creau ina scola per lur emprendists.

Vegnend l' uiara per tiara e mar e s'emplunond las difficultads della Svizzerza per il provediment en quasi tuttas direcziuns ed en ina maniera de strusch puder dar damogn, vègn la distinguida forza de Dr. Cagianut reclamada a Bern dal Cussegl federal. El diregia igl emprem la Secziun federala per material de construcziun e pli tard igl Uffeci per procurar lavur. Quei ei truschas e responsablads che han num vus. Mo Dr. Cagianut ei sin siu post e fa siu duer. Ed el fa lavur, buna e biara. En cuort scriva el da Berna a siu amitg, nies redactur digl Ischi:

«Jeu sun fetg occupaus cun caussas ch' ein buca tuttas ton interessantas, mo ussa ston ins semplamein ademplier sia obligaziun enviers la patria senza pretensiuns personalas.»

Mo vegnend nies amitg lezs temps mintgaton alla fugitiva en vacanzas, pareva el pli uaps e spossaus che antruras. La carga era memia gronda, memia greva per in um. Sche ses amitgs ugliavan de spargnar empau sias forzas, sche fuva la risposta: «La tiara ha basegns ed en de quels temps san ins ed astgan ins buca dir na. Suentar che las hurschas ein vargadas, vi jeu lu far il signur.» Mo il temps

de «far il signur» ei buca vegnius. Igl avrel 1941 scriva el cun ina certa resignaziun, empau nova en las brevs d'in um ton activ ed allert:

«Jeu hai passentau circa ina jamna a Lugano en vacanzas, essend che jeu erel staunchels e luvraus giu. Sperel ch'ei mondi puspei, denton sa ina maschina veglia ed isada buca vegnir puspei nova. Ins sto prender il cuors della veta sco la Providientscha ha fixau el ed esser cuntents d'haver viviu ed adempriu sia modesta missiun sin quest mund.»

Ed il matg puspei da Turitg:

«Jeu sundel ualti pulit, mo sentel il buordi bravamein.»

Mo la mort datga nuota la stinonza dil carstgaun. Encunter la fin d'october vegn in davos salid:

«Sunter liungas jamnas spital e letg, senza astgar ni scriver ni semover, sun jeu ussa cheu (a Locarno) per anflar il migliurament definitiv.»

Ed ils 13 de december 1941 ei nies Dr. Gion Luregn en bara. Morts sco in um, e sco in um catholic grischun, cun la tastga preparada era per questa pli impurtonta fatschenta de sia veta, savend mussar ils acts ils pli impurtonts: Fideivels al Segner, als ses ed ella patria, tochen il davos cutrin.

* * *

Dr. G. L. Cagianut ha fatg ina gronda carriera. E las pussonzas e vertits che han fatg occupar el en tala maniera in post dils pli impurtonts ed aults en

Svizzera, ein stadas tenor ils dir de siu amitg, signur col. A. Marbach, vicepres. dell' Uniun svizzer d' impressaris, sin fossa dil defunct: «Sia eminenta savida universal, sia gronda capacita, ses duns natural e siu stupent e niebel character. Pilver, grondas qualita.»

Mo la propi noda-casa de nies Dr. Gion Luregn — per nus Romontschs e conburgheis surtut — quella che survarga en nies cor tut quei che nies car amitg ha fatg ella patria gronda ed en relaziuns che nus strusch capin e survesein en lur muntada: Quella noda-casa ei la ferma uniun de si' olma cul sulom patern. Gie, nus ris-chein de dir, che dal fundament de sia pintga patria muntagnarda derivien las forzas primaras de siu cor e spert e ch' el hagi adina turnau a recuvrar questa fontauna admirabla digl anim e dell' energia, turnond els aults de Breil. Denter ses vegls e giuvens purs e vischins fuva siu plascher. Aunc ils davos onns mava el la stad si Quader a mirar ch' il cucu hagi buc en la cua ella groma, a mirar ils ded alp ed il muvel. Ed el veva plascher dils affons e scolars, de ses cantadurs e musicants, plascher de casas e cuorts e sanctuaris, de siu vitg entir ed entratg. Ed ina canzun romontscha, cantada sils aults de Breil, quei fuva pli gronda perdanonza ch' ils fins concerts de Turitg, ch' el strusch prendeva peda de tedlar. De Breil, tut de Breil cun cor ed olma. E generus e buns, buca mo en plaids, era cul fatg. Denton quei san nos vischins de Breil, e nus lein buca stridar

il senn mudest de nies Gion Luregn. Mo essend
ussa denter nus in amen, less jeu strenscher Tiu
maun en num de biars e dir: Dieus paghi per tut!

Per il bia, il grond e veseivel che Ti has fatg en
la patria gronda vein era nus sempels muntagnards
tut respect ed admiraziun; persunter duei igl entir
pievel svizzer saver grau a Ti ed honorar Tiu exem-
pel. Nus auters si cheu en Tias vals ed el vitg pa-
tern, nus engraziein per amur de Tia carezia a Tes
convischins, a Tiu vitg patern ed al car lungatg de
Tes perdavons. Che Ti has undrau tschespet e sava
de Tes babuns, nos purs e lur clamada e la viarva
della mumma romontscha cun las pli cauldas undas
de Tiu cor ardent, persunter lein nus tener ad
honor Tiu grond exempel e rugar il Segner da cor
ch'El detti a Ti sia sontga Glisch. R. I. P.
